

Vroegmoderne tijd

In het begin van de zeventiende eeuw kreeg de Republiek een leidende positie in de wereldhandel, die later werd overgenomen door Engeland.

3p 9 Verklaar beide ontwikkelingen door:

- een beslissing te noemen die in 1602 in de Republiek werd genomen om de positie in de wereldhandel te stimuleren, en
- uit te leggen welk Engels economisch beleid in de zeventiende eeuw eraan bijdroeg dat de Republiek de leidende positie kwijtraakte.

In de zeventiende eeuw was het koninkrijk Xwéda (het huidige Benin in Afrika) een van de grootste centra van slavenhandel. De Xwéda bepaalden dat:

- 1 handelaren uit verschillende Europese landen een handelspost mochten openen.
 - 2 Europese handelsposten niet aan de kust mochten worden gebouwd.
- De Xwéda wilden met beide bepalingen voorkomen dat ze werden onderworpen door Europeanen.

2p 10 Geef voor beide bepalingen apart de redenering weer die de Xwéda daarbij volgden.

Gebruik bron 5.

Twee gegevens:

- 1 Historici gebruiken de brieven van Madame Palatine als bron voor onderzoek naar de standensamenleving in de achttiende eeuw.
- 2 Madame Palatine verstuurt haar brieven via een privéboode omdat ambtenaren van de Franse koning alle brieven lezen die via het hof worden verzonden.

4p 11 Toon aan, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de brief:

- bij gegeven 1 welke verandering in de visie op de standensamenleving Madame Palatine in haar brief naar voren laat komen, en
- bij gegeven 2 dat Madame Palatine een privéboode moet gebruiken om haar positie aan het hof veilig te stellen.

Gebruik bron 6.

Franklin stuurt deze prent in 1766 naar Britse politici.

3p 12 Geef hiervoor een verklaring door:

- zonder bron het Britse beleid in die tijd te noemen waardoor het verzet in Noord-Amerika toeneemt, en
- aan te geven welke politieke waarschuwing Franklin wil overbrengen aan het Britse bestuur, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de prent.

Gebruik bron 7.

Een bewering:

Willem Frederik leert tijdens zijn opleiding over verlichte denkbeelden.

3p 13 Geef een argument voor deze bewering door aan te tonen:

- dat Willem Frederik waarschuwt voor een gevolg van het idee van de 'algemene wil' van Rousseau, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- met behulp van een kenmerkend aspect, welke regeringsvorm uit de achttiende eeuw Willem Frederik in dit opstel ondersteunt.

Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.

bron 5

Madame Palatine is getrouwd met de broer van de Franse koning Lodewijk XIV. Zij schrijft brieven aan familie over het hofleven. In 1719 schrijft zij:

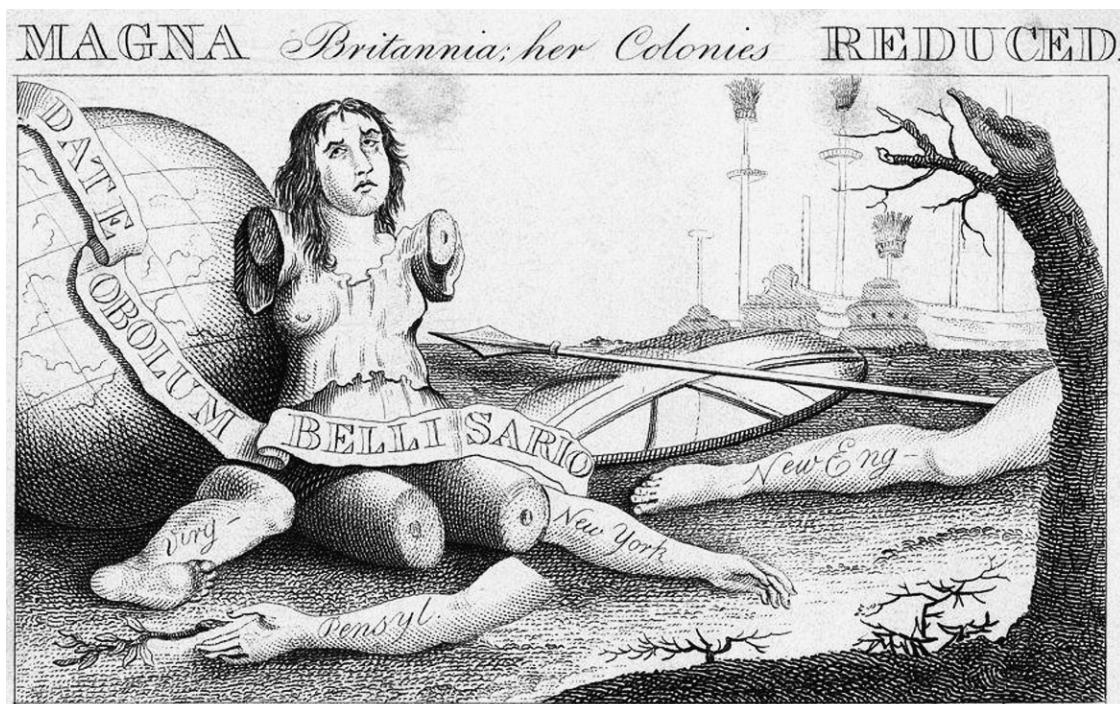
Madame Béjon¹⁾ zag een paar dagen geleden tijdens een bezoek aan de opera dat een vrouw in een dure jurk, behangen met een grote hoeveelheid juwelen, maar heel lelijk, het theater binnenkwam. Haar dochter zei: "Mama, tenzij ik me heel erg vergis, is die vrouw daar Maria, onze kokkin." "Houd je mond, mijn schat", zei de moeder, "en praat geen onzin". (...) De dame in de mooie jurk stond op en zei: "Ja, mevrouw, ik ben Maria, de kokkin; ik heb wat geld verdiend in de Rue de Quincampoix²⁾; ik vind het leuk om goed gekleed te zijn. Ik heb een paar mooie jurken gekocht en ik heb ervoor betaald. Kunt u dat over uzelf zeggen?"

noot 1 een dame van adel

noot 2 Straat in Parijs waar wordt gehandeld in aandelen.

bron 6

Benjamin Franklin is in Londen de vertegenwoordiger van de Amerikaanse kolonie Pennsylvania. Hij maakt in 1766 deze prent:

Toelichting:

De vrouw staat symbool voor Groot-Brittannië. Op de armen en benen staan afkortingen van namen van verschillende Britse koloniën in Noord-Amerika.

Op de achtergrond zijn schepen te zien met een bezem in de mast, wat betekent dat ze te koop zijn.

bron 7

In 1788 moet Willem Frederik van Oranje Nassau, de latere Nederlandse koning Willem I, een opstel schrijven van zijn docent. Hij schrijft in dit opstel met de titel 'Volksregering':

Hij [een vorst] moet zich alle vorstelijke deugden eigen maken, te weten: godsvrucht, rechtvaardigheid en billijkheid, dapperheid, geheimhouding, voorzichtigheid, goedheid en weldadigheid. Dat laatste zonder verkwisting, een zeer gevaarlijke ondeugd. De nadelen van een democratie of volksregering zijn dat daarbij de toestemming van een groot aantal mensen nodig is. Dat maakt het zeer moeilijk om a: geheimhouding te garanderen en b: tot verstandige besluiten te komen. Een volksregering biedt een al te grote vrijheid, die vaak in een harde slavernij verandert omdat er meestal iemand opstaat die zich meester maakt van de gedachten van het volk, en zich door zijn invloed over dat volk vervolgens tot tiran ontwikkelt.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.